

PROSVETA

THE ENLIGHTENMENT

GLASLO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by Slovene National Benefit Society

Narodna za Združene države (Izven Chicago) in Kanada \$6.00 na leto, \$3.00 za pol leta, \$1.50 za četrt leta; za Chicago in okolice Cook Co. \$7.50 za leto, \$4.75 za pol leta; za inosemito \$9.00.

Subscription rates for the United States (except Chicago) and Canada \$6.00 per year, Chicago and Cook County \$7.50 per year, foreign countries \$9.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi dopisov in nenarodnih člankov se ne vračajo. Rokopisi literarne vsebine (črtice, povesti, drame, pesmi itd.) se vrnejo pošiljatelju le v slučaju, če je priložil politično.

Advertising rates on agreement. Manuscripts of communications and unsolicited articles will not be returned. Other manuscripts, such as stories, plays, poems, etc., will be returned to sender only when accompanied by self-addressed and stamped envelope.

Naslov na vsa, kar ima stik s listom:

PROSVETA

2857-59 So. Lawndale Ave., Chicago 23, Illinois

Ali smo pred "vlado injunkcij"?

Odlok zveznega vrhovnega sodišča, ki ga je podalo zadnji petek v zadevi Lewisove rudarske unije in vlade, bo še dolgo odmeval po deželi in strašil ameriško delavsko gibanje. Sigurno je eden najvažnejših sodnih odlokov v zgodovini dežele, kajti je ustvaril nekaj izredno dalekosežnih precedentsov na polju delavskih odnosov in pokazal pot za onemogočanje ali prepovedovanje stavk v važnih industrijah.

Eden teh precedentov, ki jih je ustvarilo sodišče, je v tem, da je vlada v gotovih primerih izven Norris-LaGuardijevega zakona, ki prepoveduje izdajanje sodnijskih prepovedi v delavskih sporih. Drugi precedent je, da v svrhu preprečenja ali razbitja dalekosežne stavke vlada lahko "zaseže" vsako industrijo. Edino, kar tukaj še ni jasno, je to, da-li vlada lahko v izrednih slučajih, v katerih so javni interesi zelo prizadevi, lahko to stori na podlagi zakona ali tudi brez zakona. Tretji precedent, ki ga je postavilo sodišče s tem odlokom, pa je sankcioniranje drakonične denarne kazni, kateri je lahko izpostavljena vsaka unija v primeru, da krši injunkcijo zvezne vlade in po implikacijah v podobnih primerih tudi vsake podrejene vlade, to je krajevne ali državne. Kajti ako se zvezna vlada lahko poslužuje neke taktike v narodni sferi, to je za deželo na splošno, tedaj se po isti logiki lahko poslužujejo sličnih metod v svojem delokrogu tudi podrejene krajevne ali državne vlade.

O vseh teh precedentih bo nič toliko debate in diskuzij in dlakopetstva posebno v odvetniških krogih. To kažejo tudi razne izjave, ki so jih podali sodniki. In s strani vrhovnega sodišča je bilo podanih nič manj kot štiri ali pet separatnih izjav. Večinsko izjavo je spisal načelnik sodišča Vinson, manjšinsko pa Rutledge in Murphy. Z večinsko izjavo se niso povsem strinjali štirje sodniki, dasi so glasovali zanj. Med njimi sta bila tudi sodnika Black in Douglas, ki sta nasprotovala težki denarni kazni. In če je bilo med devetimi sodniki vsaj pet različnih mnenj, jih bo med odvetniki na splošno še toliko več, kajti vsakdo bo po svoje tolmačil in iskal dlako v jajcu.

Kar drži, je seveda odlok večine. Ta večina je prišla do zaključka, da je vlada v tem spornem procesu pravilno postopala, prav tako tudi distriktni sodnik Goldsborough. Norris-LaGuardijev zakon, ki prepoveduje injunkcije v delavskih sporih, je večina obšla s tem, da je izjavila, da se ne tiče vlade, to je industrije, katere "obratuje" vlada. Izjavila je, da se ta zakon tiče le privatnih delodajalcev.

Na drugi strani sodnika Rutledge in Murphy v manjšinski izjavi argumentirata, da Norris-LaGuardijev zakon objema tudi vlado, kajti v njem ni nikjer rečeno niti po implikacijah, da je vlada izven zakona. O večinski izjavi pravita, da le sankcionira vladno teptanje zakona.

"Ako sama zasega (industrije ali podjetja) opravičuje injunkcijo, ki je v izrecnem nasprotju s voljo kongresa, tedaj lahko kakršna bodoč vlada izrablja zasego kot pretežo za razbitje vsake stavke," pravi manjšinska izjava, katero je spisal sodnik Murphy. On pravi, da je stališče večine sodišča, to je ignoriranje Norris-LaGuardijevega zakona veliko bolj nevarno kot pa Lewisovo ignoriranje injunkcije.

Ta odlok vrhovnega sodišča je bil v kongresu navdušeno pozdravljen. Sigurno so tega odloka zelo veseli tudi vsi kapitalistični krogi, posebno pa v vrstah velekapitala. Ta odlok je pozdravil v uvodniku celo liberalni Chicago Sun, ki pravi, da je "razsodba vrhovnega sodišča v John L. Lewisovi zadevi vznele na potrditev vladne avtoritete za vladanje." Sun sicer pravi, da Lewisov spor z vlado ni bil navadni delavski spor, kar je sicer resnica, toda na vsej črti ignorira manjšinsko izjavo, na primer gornji citat, v katerem je rečeno, da lahko vlada z enako metodo zdrobi vsako stavko.

S tem v zvezi je značilna izjava senatorja Balla iz Minnesote, ki stoji na čelu antiunijake gonje in je predložil že celo verigo strogih protidelavskih zakonskih osnutkov. On smatra, da je ta odlok tako dalekosežen, "da zdaj po mojem mnenju najbrže ne bo treba amandirati delavskega (Wagnerjevega) zakona. Ampak kljub temu bomo morali nekaj storiti proti sklepanju pogodb za celotne industrije... kakor tudi glede zaprte delavnice."

Na podlagi izjav raznih senatorjev in kongresnikov je razvidno, da zna kongres sprejeti nov zakon, s katerim bi legaliziral glavne točke tega odloka, to je zvezi vladi dal izrecno pravico do injunkcij v delavskih sporih na podlagi "zasege" industrije ali posameznih podjetij v svrhu legaliziranja štrajkolomstva. Če pride do tega, potem bo tudi prišlo do "vlade injunkcij" v pravem pomenu besede. Če pride do tega, potem tudi Norris-LaGuardijev zakon ne bo več dosti pomenil.

Vse izgleda, da se bo ameriško unijako gibanje znašlo tam kot je bilo pred sprejetjem tega zakona in na splošno pred "new dealom". S tem odlokom so unije potisnjene ob steno posebno v glavnih industrijah — premogovni, jeklarski, železniški in lahko še v več drugih — kjer so unije zdaj v praktičnem pomenu izgubile pravico do stavke, in to posebno, ako ostane v veljavi tako zvani Smithov zakon, ki daje vladi pravico do "zaseganja" industrije. Ta zakon sicer poteče s 30. junijem, toda ga zna naslediti nov zakon slične vsebine.

Vprašanje je, kaj bodo sedaj storili unijaki voditelji. Ali se bodo še navduševali za "free enterprizerstvo", ali bodo spregledali in pričeli propagirati socializacijo vseh glavnih in monopolističnih industrij?

Poročilo o Balokovičevem nastopu v Akronu

Akron, O.—Pred kratkim sta bila v Akronu sloviti violinist Zlatko Baloković in njegova soproga. Nastopila sta najprej v dvorani WYCA, kjer smo bili navzoči večinoma Jugoslavlani, drugi dan pa sta govorila v hotelu Mayflower, kjer se spajajo trebušniki z veliki mošnjami, za katere delajo delavci.

V dvorani WYCA, kjer sem bil tudi jaz navzoč, sta se govorila kmalu izrazila, da se jima zares težko vidi, ker je v Ameriki toliko grde in neresnične propagande proti Jugoslaviji in narodu, ki je toliko žrtvoval za svojo svobodo, kot tudi neposredno za druge narode sveta. O tem sta se sama prepričala v času dvomesečnega potovanja po Jugoslaviji.

Povedala sta, da nista v Jugoslaviji vpraševala za informacije samo uradnike, ampak sta šla med delavce po tovarnah, in tudi med kmečko ljudstvo. Velika večina naroda se je izrazila, da je bolj zadovoljna kot kdaj prej in ima tudi več svobode kot v stari Jugoslaviji. Povedala sta tudi, da ljudstvo stoji solidno za svojim voditeljem Titom. Tamkajšnje ljudstvo se z vso energijo prizadeva za izboljšanje razmer. Seve, razdejanje je bilo veliko, zato je še dosti pomanjkanja, ne toliko v živilu, pač pa v drugih potrebščinah kot v obleki, čevljih, strojih itd. Tudi boleznij je veliko, posebno kosi ljudstvo jetika.

Moj namen ni podrobno opisovati, kaj vse sta predavala Zlatko Baloković in njegova žena. Njune izjave se vjemajo s tonom številnih pisem, ki jih nam pišejo naši sorodniki iz stare domovine. Sicer pa Balokovičeva potujeta po Zedinjenih državah in tako ju bo imel priključiti marsikateri čitatelj. Želim pa opisati incident, ki se je pripetil ob času Balokovičevega nastopa v Akronu.

Ko sta govorila v dvorani WYCA, sta bila sprejeta z velikim navdušenjem in odobravanjem. Po govoru pa je mr. Baloković vprašal navzoče, če ima kateri kaj vprašati. V ozadju se je oglašil možki in vprašal v angleščini, zakaj mr. Baloković govori samo "sugar and honey" o Jugoslaviji in zakaj je v Jugoslaviji še vedno 600.000 vojakov pod orožjem? Predavatelj je odgovoril, da nista ne on in ne njegova žena niti enkrat omenila o kakem "sugar or honey", ker ga tudi ni, glede armade pa je pojasnil, da šteje v Jugoslaviji samo 300.000, torej toliko kot je enkrat poprej izjavil tudi ameriški poslanik v Jugoslaviji Patterson. Pripomnil pa je, da tudi ti vojaki ne pasejo lenobe, ampak delajo več ali manj pri kakih stavbinskih, železniških ali drugih napravah.

Ker je omenjeni vpraševalec še nadalje nekaj mrmrljal, ga je mr. Baloković povabil na oder, da ga bodo poslušali bolj silili. Ko je imenovan res šel na oder, so mu navzoči precej buvali, nekdo pa mu je zasolil: "You are a Fascist!" Dotičnik je šel vseno na oder in vprašal mr. Balokoviča, zakaj v Jugoslaviji preganjajo duhovnike, nakar mu je on odgovoril, da v Jugoslaviji ne preganjajo poštenih duhovnikov, pač so kaznovani vsi tisti, katerim je dokazano, da so bili kriminalci ali izdajalci naroda, pa naj bo to škof Stepić ali kateri drugi duhovnik.

Pozneje je bilo pričeno poročilo o Balokovičevem shodu v A. B. Journalu in poročevalce je zapisal med drugim, da je Baloković definitivno za Tita in ko mu je eden izmed poslušalcev stavil vprašanje, da mu je Baloković zabrusil, da je fašist.

Čitajoč to poročilo, sem takoj vedel, da je lažljivo, kajti bil sem samo nekaj čevljev od odra in dobro pazil na vsako izgovorjeno besedo. Kot mnogi drugi, ki so čitali dotično poročilo o shodu, tako sem tudi jaz spoznal ponovno hinavsko zavijanje in potvarjanje teh kapitalističnih časopisov, ki se na vse kriplje trudijo, da bi oblatili vsakogar, ako ne trobi v njihov klerofašistični rog. O, yes, ako bi Baloković udarjal po Titu in Ju-

slaviji, tedaj bi mu peli hozano na višavah.

Povedano mi je bilo, da mu je radijska oddaja odpovedala govor po radiu nekaj minut pred nastopom. Reakcija ima zaes silni strah pred resnico.

Drugi dan sta Balokovičeva govorila v hotelu Mayflower, kjer so navadno večji ščurki in kjer je pred časom opravljal kot stara klepetulja maršala Tita ameriški poslanik Patterson. Za tisto njegovo klepetanje ga je tukajšnji list zelo poveliceval. No, saj je dobro znano, da resnica v oči bode. Ljudstvo rado verjame lažnivi propagandi, vendar pa ni mogoče ljudi vedno vleči za nos.

Naj še dodam, da sem poslal dopis v A. B. Journal in jim naravnost povedal, da nista reporterja R. H. Stophier in James S. Jackson pravilno poročala o poteku Balokovičevega shoda in da ni govornik nikomur zabrusil obraz, da je fašist. Pod moj članek je napisal urednik opombo in indirektno priznal, da poročilo ni bilo pravilno, in da je nekdo drugi iz avdijske dejal dotične besede in ne mr. Baloković.

Vse kaže, da je reakcija z vsakim dnevom bolj otročja in zbežana radi "strašnega" komunizma.

Joseph Irman.

Iz države Washington

Renton, Wash.—Tukaj smo imeli nekaj snega, ki pa se je kmalu stopil in nastala je velika poveljen, ki je napravila veliko škodo mnogim posestnikom. Reke so tako hitro narasle, da so se ljudje le s težavo rešili. Ljudem so pomagali vojaki.

Rad čitam dopise v Prosveti, ki so v splošnem dobri, le nekaj jih je, ki po nepotrebnem vznemirjajo čitatelje. Komur ne ugaja Jugoslavija, je bolje, da ne piše čez njo.

Naj omenim naše volitve. Poprej so imeli večino demokratje, sedaj pa republikanci, a to so zakrivil delavci sami. Pokojni predsednik Roosevelt je bil za delavstvo in opozoril je delavce, naj se organizirajo in pristopijo k unijam. Tisti delavci, ki so pri zadnjih volitvah volili za republikance, misleč, da bo bolj, če oni pridejo v vlado in kongres, so se zelo zmotili. Poglejmo senatorja Tafta. On je velik hinavec in drži z bogatinci, ne z delavci.

Na Slovence po vsej Ameriki apeliram, da pri prihodnjih volitvah ne pozabijo na delavce in naj delujejo za izvolitev delavskih kandidatov.

Želim zvedeti, kje se nahaja Matevž Zidarn (?), doma iz Smartnega. Ako kdo ve zanj, mu naj sporoči, kajti jaz imam zelo važno pismo zanj. Če pa bi sam čital te vrstice, se mi naj zgleda na spodnji naslov.

John Rosenstein.

515 Wells st.,

Renton, Wash.

Umasana kampanja proti Davidu Lillenthalu, ki ga je Truman imenoval za načelnika zvezne atomske komisije, se še vedno nadaljuje. Na sliki ga je videti, ko je ponovno nastopil pred kongresnim odborom. Delal je, da mu ne bo nič žal, če ne dobi te odgovorne službe, toda odločno odklanja blato, s katerim ga obmetavajo njegovi nasprotniki, predvsem pa senator McKellar iz Tennesseeja. To ikandalozno "zasliševanje" se vleče že tedna.

Pismo iz stare domovine

Barberton, O.—Nekateri ljudje vedno in vedno potvarjajo resnico o razmerah v stari domovini in ne verjamejo pismom naših sorodnikov. Ali se v teh pisemih naši bratje in sestre res lažejo? Jaz verjamem preprostim osebam, kajti one ne znajo zavijati resnice. Pisala sem svoji sestri in ji poslala nekaj izrezkov iz tukajšnjih časopisov, zaeno pa jo prosila, naj poda svoje mnenje o ljudskih sodbah na ljubljanskem sodišču. Ona mi je med drugim odgovorila: "Prejela sem Tvoji pismi. V drugem so bili izrezki iz vsakega časopisja. Da, resnica je, kar poroča časopisje o slovenskih izdajalcih. Jaz sem na svoji koži poskusila, kaj znajo ti tiči. Sedaj se vršijo procesi proti njim na ljubljanskem sodišču."

Ko sem bila l. 1944 v zaporu, sem bila priča nečloveškemu postopanju z ženskami. Silno so jih pretepali s pasovi. Tudi jaz sem jo dobila po zobeh, da se je kri takoj pocedila. No, to je bila malenkost v primeri s trpljenjem drugih jetnic. Ko smo čakale zaslišanja v ljubljanskih policijskih zaporih na Bleiweisovi cesti, smo videle marsikaj, posebno ponoči. Vsaka, ki je slutila, da bo zaslišana ponoči, si je vso obleko, ki jo je imela pri sebi, dala čez zadnjo plat, da bi manj čutila udarce, katerih je prešla čez 300. Vsako žrtev so potem prinesli nezavestno nazaj v celico, kjer smo čakale ostale in se tresle od strahu.

Ko smo malo okrevale, so nas odpeljali ob enajstih ponoči z močnim policijskim spremstvom v umobolnico na Poljanski cesti, tam pa smo čakale na transport v Nemčijo. Jaz bi morala iti v Dachau, a sem se izmuznila s podkupnino. Lahko si misliš, da sem bila vesela, ko sem šla iz smrti v življenje.

Naj še povem, da so ljudje na zasliševanjih silno mučili, jim lomili prste in zbijali zobe. Žrtve sem sama videla, ko so se vrtnile v celico vse krvave in pretepe. Vsa petek smo se kopale. Več kot polovico jetnic so bile vse črne od pasu do stopala. Bila sem priča, ko so pripeljali v ambulanci dve okrog 20 let stari deklici. Kri jima je curljala iz ust in skozi nogavice. Neka tovarišica je ležala 14 dni v agoniji in štiri mesece ni mogla stopiti na noge. Zlomili so ji hrbtenico in tako je danes popolna invalidka. Kot cvet je prišla v zapor, domov pa je šla kot cunjica. Neka 82 let stara ženska je dobila 260 batin. Pretepli so jo zato, ker so bili njeni štirje sinovi pri partizanih.

Bodí brez skrbi, naša družina se je še precej dobro držala, France pa ga je hudo polomil, zato sedaj trpi, ako še ni mrtev. Saj mi je žal zanj, toda pomoči ni.

Tako piše moja sestra, doma iz vasi Kozarišče, p. Stari trg pri Raketu. Nečak Ludvik Dovgan pa pravi med drugim:

"Pri nas je sedaj dobro. Stanujem v zavodu v Ljubljani. Vsega skupaj nas je 186 dijakov. Življenje v zavodu je zelo udobno. Imamo svoje priredbe, igre itd. Obiskujem 7. razred gimnazije. Učimo se tudi angleščine in ruščine. Čeprav se učim angleščine že dve leti, vendar še ne morem sestaviti pisma. Vi pa mi lahko pišete v angleščini, kajti prevajati je kolikor toliko znam. Letošnje počitnice sem bil na gradnji mladinske proge, ki je dolga 102 km, a je bila zgrajena v šestih mesecih. K otvoritvi je prišel maršal Tito in tam je bilo zbrano 60.000 mladine. Prvi vlak je pripeljal 11 vagonov premoza iz Banovičev v Belgrad. Čeprav je bila Jugoslavija v tej vojni močno prizadeta, vendar se je že toliko dvignila, da polagoma uvaja naravno gospodarstvo. Vaš nečak Ludvik Dovgan."

Francos Zagar.

Prijatelju in družitelju v spomin

La Salle, Ill.—List za listom pada... Dne 15. februarja je preminul daleč okoli poznani rojak John Novak v starosti 63 let. Pokojnik zapušta poznane brata Joeva Novaka v Peru, Ill., Mrs. L. Kosen v La Salle, dve sestri v Chicago, dve omoženi hčeri in dva oženjena sinova.

Pokojnik je bil naprednega mišljenja in vedno pripravljen pomagati vsakemu. Bil je tudi ustanovitelj Slovenskega doma in njegov prvi večletni predsednik. Prav tako je pomagal v ustanovitvi samostojno podporno društvo Edinost, katere je bil več let predsednik. Bil je aktiven pri vsakem naprednem podjetju ali društvu in se ni nikoli strasil dela.

Slovenec in Slovenkam je tudi pomagal, da so dosegli državljanske pravice. Torej bil je vobče delaven in koristen član slovenske družbe, potem pa ga je bolezen položila za stalno na postelj. Rojen je bil 4. avgusta 1883, v Ameriko pa je prišel l. 1906. Doma je bil blizu Radeč pri Zidanem mostu. Njegova žena pa mu je umrla že 28. februarja 1930.

Pokojnika je zadela avtomobil l. 1922 in tedaj je izgubil levo nogo. Bolehal je skozi zadnjih šest let in končno dotrpel. Naj mu bo lahka ameriška gruda, saj on je s svojim dobrim delom zaslužil miren počitek. Vsem, ki smo ga poznali, bo ostal vedno v lepem spominu. Užaloženim sorodnikom izreka globoko sožalje!

Naj še omenim, da je očetovo mesto predsednika Slovenskega doma zavezal njegov stariji sin John Novak.

Matt Vogrich.

Črna borza

Cleveland, O.—Vprašanje nastane, kdo podpira črno borzo? Naši zastopniki v Washingtonu, ki nimajo nobene postave za kontrolo življenjskih potrebščin in dajejo spekulantom popolno prostost, da postavljajo cene kot sami želijo. Zato če greš v trgovino, da si kupiš nekaj, kar najbolj potrebuješ, moraš plačati kolikor zahtevajo. Temu so krivi naši zastopniki v Washingtonu.

Kako bi se dalo spremeniti to mišljenje, odnosno stališče, teh naših zastopnikov? Dobro železno metlo je treba vzeti v roke in pomesti ves Washington! Šljal sem osebe, ki so prisostvovala vseslovenskemu kongresu v Belgradu, in povedale, da v Jugoslaviji ni črne borze. Zakaj neki ne? Zato, ker v Jugoslaviji ima vlada vse cene pod svojo kontrolo in tisti, ki krši postavbo, je kaznovan. Tu ni izjeme—vsi so pred zakonom enaki!

Tu, v Zedinjenih državah, imajo prvo besedo razni spekulanti. Kar zahtevajo za sebe, to tudi dobijo. Jaz bi svetoval vsem organizacijam in društvom da združeno protestirajo v Washington, da povedo našim zastopnikom, naj upoštevajo tudi naše mišljenje in želje. Če ne drugo, naj postopajo z vsemi e-

(Dolje na 2. strani.)

Časovni komentarji

Milan Medvešek

Slovinci v Chicago

Chicago je drugo največje mesto v Združenih državah in šteje 3.396.808 duš, kot izkazuje zadnje zvezno štetje (1940). V njem prebiva mnogo Slovencev med njimi so najštevilnejši Italijani, baje pol milijona, in Čehi, Tudi Hrvatov je precej. Slovencev pa približno 10.000. Koliko je Slovencev, natančno ne ve nihče in tudi približna sodba je lahko zelo zmotna. Sodeč po majhnem številu slovenskih trgovcev, obrtnikov in gostilničarjev (slednjih je še največ), kakor tudi po številu naročnikov na naše liste (dnevnik Prosveta nima niti 300 naročnikov!), bi menil, da nas ni še zdaleka deset tisoč.

Kakor sem omenil, nihče ne ve natančnega števila naših uganib je lahko prav tako zmotno kot kakšnega drugega, ali pa obratno. Se posebno težko je uganiti vsaj približno število vsled tega, ker je Chicago ogromno mesto, ki šteje več prebivalcev kot kakšna majhna država (trikrat in pol več kot Slovenija), Slovenci pa smo raztreseni po vsem tem velikem labirintu. Največ jih je v tako imenovani "stari Avstriji", kjer je slovenska cerkev, dočim v četrti, oz. v lawndalskem okrožju, kjer je glavni stan SNPJ, prevladujejo Čehi v tako velikem številu, da smo med njimi kot kapljica v reki.

S stališča našega prizadevanja na kulturnem in društvenem polju je velika škoda, ker nimamo tukaj slovenskega doma, narodnega zavetišča, kakor ga imajo povečini v vsaki večji slovenski naselbini. Izjemni menda samo Chicago in Milwaukee. Slovenski narodni domovi so poleg naših enot najvažnejši činitelji, oporniki in podaljševalci našega narodnostnega obstoja v tej ogromni deželi in brez prvih kot drugih bi bilo toliko prej konec našega naroda v Ameriki.

Narodni dom pa čikaški Slovincem deloma nadomešča Slovenski delavski center na 2301 So. Lawndale ave., to je štirilokovno od glavnega stana SNPJ. To poslopje je sicer že precej staro, toda lepo in ima krasen vrt in balnišče. V njem je uredništvo in upravnništvo Proletarica, zgoraj dvoraniša za seje, spodaj pa klubovi prostori, kateri pa so zelo majhni in nizki, vsled tega ni Slovenski delavski center tako zbirališče kot bi bilo, če bi bili ti prostori večji in udobnejši.

Toda temu se bo sedaj odposmoglo. Na delničarski seji je bilo skoraj soglasno sklenjeno, da se prostore preuredi in tako bomo imeli najbrže še to leto lep klub.

Naj še omenim, da se za preuredbo najbolj poganjajo naši mladi čikaški fantje, ki vodijo družabni klub in delajo pozitivno zanj v vseh ozirih. Kakor sem dejal na delničarski seji, tako ponovim tu: da je malo tako zanesljivih, pridnih in poštenih tukaj rojenih fantov, kot so fantje, ki vodijo družabni klub SDC. Sedaj pridno prodajajo delnice, tako da bo čimprej tako preurejen družabni klub, da bodo lahko ponosni nanj.

Grčija in Jugoslavija

Vsi se še spominjamo, kako južnoško so se borili Grki proti Mussolinijevim kohortam in pozneje proti Nemcem ter domaćim fašistom. Interesi imperialistov pa so zahtevali, da je bilo listino pa so zahtevali, da je bilo listino grško ljudstvo, ki je največ žrtvovalo za svobodo, izdano in predano domačim izdajalcem pod pritiskom angleških bajonetov.

In danes? Namesto da bi ljudstvo v miru gradilo porušeno deželo, kot v Jugoslaviji, pa se morajo še nadalje bojevati in krvaveti, rezultat tega pa je, da ljudstvo trpi silno pomanjkanje in vsa dežela je v zastoju. Grki in vsa dežela je v zastoju. Grki in vsa dežela je v zastoju.

(Dolje na 3. strani.)

Razgledi po stari domovini

(Od našega dopisnika Franja Aleša)

POLITIČNI PREGLED

Okrajni ljudski parlamenti zborujejo

Okrajna skupščina v Trbovljah je posvetila vso pozornost gospodarskemu in prosvetnemu razvoju v temu največjemu slovenskemu rudarskemu središču. V okraju je 13 državnih velepodjetij, 8 slovensko-republiških ter 130 podjetij, ki jih upravlja ljudski odbori. Okraj je prejel 1.400.000 dinarjev posojila.

V okraju je bila obdelana vsa zemlja, pogozdjujejo goščave in v najlepšem razvoju je lesna industrija. Lepo se je razvilo tudi zadržništvo.

Na skupščini je govorila tudi minister za prosveto Lidija Sentjurc o delu naših oblasti in ljudstva.

Okrajna skupščina v Konjicah. Na tej skupščini so se ugotovile precejšnje napake pri posameznih ljudskih odborih, ki so ponekod ščitili pravice bogatejših, a zanemarjali ljudske interese. Skupščina je razrešila ljudske odbore v Dolcu, Sv. Florijanu, Zlebovi, v Ločah, pri Sv. Jerneju in v Loški gori. Ti odbori so bili skrajno malomarni in niso imeli niti sej, niti zborov volitev. Predsednik odbora pri Sv. Florijanu je dal živilske nakaznice sovražnikom naše države, ki so se celo skrivali pred našimi oblastmi. Bilo je še več primerov sabotažnega značaja.

Za konjiški okraj je važno, koliko bo produciral in pomagal pri preskrbi prebivalstva v industrijskih krajih in mestih. Nekateri so seveda še veliki egoisti, ki so se izmikali pri oddaji maščob, češ, da ni bilo dovolj krme, nekateri kmetje pa so oddali predpisano količino mleka že do oktobra, da so potem lahko z mlekom pitali prašiče.

Na skupščini se je končno odločilo, da je treba v nove ljudske odbore izvoliti poštene in delavne ljudi in ki bodo svojo izvolitev pojmovali ne kot breme temveč kot službo ljudstvu.

LJUDSKO GOSPODARSTVO

Povečanje industrijske proizvodnje

Naraščanje produktivnosti dela je bilo doseženo lani po zaslugi neprestane prizadevanja vsega delovnega ljudstva v državi. V tekmovalnosti je vedno znova prišla do izraza težnja naših delavcev, da izpopolnijo in olajšajo proizvodni postopek z novimi izumi in da vso proizvodnjo racionalizirajo.

V znatni meri se je dvignila proizvodnja in osnovnih industrijskih panogah. V primeri z decembrom 1945 je dosegla lani naslednje rezultate:

Rudarska proizvodnja se je dvignila za 38%.

Kovinska industrija se je povečala za 13,3%.

Proizvodnja lesa se je zvišala za 17,5%.

Kemična industrija je narasla za 44,3%.

Tekstilna produkcija je bila višja za 49,7%.

Zivilska industrija kaže prirastek za 20,5%.

Povečanje proizvodnje v vseh industrijskih panogah je imelo za posledico dvig življenske ravni širokih delovnih slojev.

Kranj je dobil novo predilnico

Po novem načinu okvirne konstrukcije z železobetonsko stropno povezavo so zgradili v Kranju predilnico in bombažno skladišče v obsegu preko 2.000 m². Kranjska tekstilna industrija je s tem pridobila nove tovarniške objekte, ki bodo služili k še intenzivnejši proizvodnji blaga.

Tudi v Jugoslaviji uvedba mednarodne železniške tarife

Še 1. februarjem je bila uvedena enotna železniška mednarodna tarifa za prevoz potnikov in prtljage. Te tarife veljajo za Belgijo, Madžarsko, Čehoslovako, Poljsko, Avstrijo, Italijo, Švedsko, Francijo, Belgijo, Luksemburg, Nizozemsko in Anglijo.

"Mladinska proga 1947: Samac-Sarajevo"

Na svojem VI. plenumu Ljudske mladine Jugoslavije so jugoslovanski mladinci soglasno sklenili, da bodo v letošnjem letu zgradili novo "mladinsko progo" Sarajevo-Samac v dolžini 240 kilometrov.

Po vsej državi razpravljajo naši vrlji mladinci in mladinke o novem valedelu, ki bo imelo velike gospodarske koristi prenovljene Jugoslavije. V podjetjih, solah in v vaseh organizirajo pive mladinske delovne brigade, ustanavljajo razne strokovno-politične tečaje za vzgojo novih vodilnih kadrov pri gradnji "proge 1947", in ki bodo potrebni pri delu na progi.

Po poročilih, ki dnevno prihajajo v glavni stan LMM, bo sodelovalo na tej progi samo mladincév iz Beograda preko 8.000, iz Zagreba preko 6.000, iz Ljubljane nad 4.000. Pri gradnji proge bodo sodelovali tudi mladinci iz Julijske Krajine, iz Bolgarije in ljudske republike Albanije.

LJUDSKO ZADRUŽNIŠTVO

Kmetijsko-zadružna konferenca

Da bi določili točen setveni načrt za kampanjo 1947, načrt za delo kmetijskih postaj in delovnih kmetijskih zadrug, se je vršila v Novem Sadu kmetijsko-zadružna konferenca. Po 1. februarju so ustanovili pri krajevnih ljudskih odborih kmetijske postaje kot gospodarska podjetja ljudskih odborov, da bo načrt žitne kampanje v letošnjem letu tudi realiziran.

Kmetijske obdelovalne zadruge na Hrvatskem so pričele s tekmovalnim načrtom

52 zadrug za skupno obdelovanje zemlje na Hrvatskem je uvedlo za čas od 1. januarja do 15. aprila veliko tekmovalno, kako bi si pri premagovanju raznih težav pri novem načinu dela pomagale druga drugi. To so prve kmetijske zadruge, ki so si izbrale isto pot kot naša industrijska podjetja, pot, ki prinaša še večje uspehe in dragocene nove izkušnje. Kmetijski zadržniki se hočejo v tem času izpopolniti v organizacijskih vprašanjih, v ureditvi zadržnih posestev ter v realizaciji pomladanske setve. Izvedle bodo zadruge takozvano globoko zimsko oranje, obdelale in posejale bodo vse razpoložljive površine in uporabile bodo samo dobra semena na dobro pripravljenem zemljišču.

Zadružni kapital v obliki zadržnih deležev je dosegel že 80 milijonov dinarjev. Ljudske oblasti so vsestransko podprle razvoj zadržništva. Samo "Zadržno-kmetijska banka" je izplačala nad 500 milijonov dinarjev posojil.

Proizvodnja lesa se je zvišala za 17,5%.

Kemična industrija je narasla za 44,3%.

Tekstilna produkcija je bila višja za 49,7%.

Zivilska industrija kaže prirastek za 20,5%.

Povečanje proizvodnje v vseh industrijskih panogah je imelo za posledico dvig življenske ravni širokih delovnih slojev.

Kranj je dobil novo predilnico

Po novem načinu okvirne konstrukcije z železobetonsko stropno povezavo so zgradili v Kranju predilnico in bombažno skladišče v obsegu preko 2.000 m². Kranjska tekstilna industrija je s tem pridobila nove tovarniške objekte, ki bodo služili k še intenzivnejši proizvodnji blaga.

Tudi v Jugoslaviji uvedba mednarodne železniške tarife

Še 1. februarjem je bila uvedena enotna železniška mednarodna tarifa za prevoz potnikov in prtljage. Te tarife veljajo za Belgijo, Madžarsko, Čehoslovako, Poljsko, Avstrijo, Italijo, Švedsko, Francijo, Belgijo, Luksemburg, Nizozemsko in Anglijo.

S takimi denarnimi sredstvi ter z veliko voljo kmetijskega prebivalstva bodo kmetijske zadruge v našem načrtnem gospodarstvu doprinele velik delež pri politični in gospodarski izgradnji države.

Obračuni o gospodarskih uspehih slovenskih zadrug

Vinogradniška zadruga v Sv. Petru pri Mariboru je ena izmed tistih zadrug, v katero so nekateri bojazljivci dvomili že takoj v začetku njene ustanovitve. V zadrugi je 54 družin, ki imajo 147 za delo sposobnih članov. Zadruga ima 45 ha vinogradov, 10 ha travnikov, 26 ha sadonosnikov, nekaj njiv ter gozdov. V letu 1946 so pridelali 1350 hl vina, sadni pridelek pa je postal kredit, ki ga je zadruga dobila v prvem letu svojega obstoja.

Kot viničarji so zadržniki zaslužili pred vojno po 25 do 30 par na uro, danes jim je bila delovna ura plačana po 16 dinarjev, pa je še 50 55% čistega dobička v rezervni fond! Lepo so zaslužili zadržniki, ki so se posebno izkazali pri delu. Tako so dobile družine Najvirtova preko 70.000 dinarjev, Gancerjeva nad 60.000 din, Letnikova, Hamerjeva in Čerčeva nad 50.000 dinarjev v letu 1946.

To praktično spoznanje zadržnikov o vrednosti dela v zadrugi pri skupni obdelavi daje članom še večji zagon pri kmetijski storilnosti.

Podobne obračune so podale tudi "Vinarska zadruga v Ljutomeru", "Živinorejska zadruga Gorje-Bled", "Živinorejska zadruga v Dravogradu", "Kmetijsko-obdelovalna zadruga Nегоva-Ivanjci", "Kmetijsko-obdelovalna zadruga Matija Gubec" v Stogovcih, "Obnovitvena zadruga v Vojniku", "Sadjarsko-produktivna zadruga "Osojnik" v Štuki pri Ptuj in druge.

Časovni komentarji

(Nadaljevanje s 2. strani.)

Ljudstvo se ima za vse to zahvaliti ameriškim in angleškim "demokratom", ki so ga obdarili s svojo demokracijo—s kraljem in domačimi fašisti.

Sedaj Anglija kliče na pomoč Ameriko, da bi z milijoni pomagala vzdržati na krmlju grško reakcijo, ki se vedno globlje pregreza v svoj lastni gnoj, toda vsi milijoni ne bodo nič pomagali! Grško ljudstvo bo pomelo prej ali slej s svojimi izkoriščevalci in šele tedaj si bo dežela opomogla, kot si je Jugoslavija, dasiravno je bila enaj najbolj razdejanj dežel.

Listnica uredništva

Ker pošiljatek prepoveduje vsako oglašanje kakršnega koli srečanja v listih, prosimo vse dopisnike, ki oglašajo priredbe svojih društev ali drugih organizacij, ali pa kako drugo akcijo za zbiranje denarja, naj v svojih poročilih ne omenjajo sreč ali srečanja, kakor tudi ne karin ali tombulskih zabav, ako je za nje določena vstopnina. Pošilja uprava zahteva od nas, da mora vse tako oglašanje iz lista. Prosimo, držite se tega.

O stavkah v javnih solah slišimo vedno bolj pogosto. Vzrok so izredno slabe plače učiteljev. V Mr. Clemensu, Mich., pa so zastavali srednješolski študentje, ker je šolski odbor odslavlil nadučitelja. V svojih protestnih demonstracijah so našimil nekakega člana šolskega odbora, ki ga dolže odgovornosti za odslovlitev nadučitelja.

PO DUHOVNIKIH GRE VERA GOR IN DOL

(Nadaljevanje in konec.)

Obrahljeni frazi odpadlega duhovnika postavljam nasproti narodni pregovor: Po duhovnikih gre vera gor in dol! Po protijudskih duhovnikih, ki so bili že v predaprilski Jugoslaviji vpreženi v voz politične reakcije, ki so se kot taki pokazali tudi za časa gigantske borbe s fašizmom, je šla in bo šla vera dol; z ljudskimi duhovniki pa bo rastla prava religioznost, očistena politične, protijudske primesi. Pravni duhovnik je tam, kjer je ljudstvo. Večina slovenskega ljudstva se je tekoma narodno osvobodilne borbe opredelila za Osvobodilno fronto (seveda, člankar bo rekel: za komunizem!). "Kako bi mogel biti pravi katoliški duhovnik pomagač komunistov?" Ali drugače, kako bi mogel pravi katoliški duhovnik biti pomagač ljudstvu? In vendar vse te prave katoliške duhovnike materialno vzdržuje "komunistično" ljudstvo. Dosledno tej logiki večina katoliške slovenske duhovščine ni bila v najtežjih dneh z ljudstvom. Oni, ki so trkali na svoja pravoverna katoliška in ljudska prava—vodniki ljudstva—so se predčasno pobegnili, tako dr. Ahčin, ki je že pred vojno zasledil mehak stolček v redakciji centralnega fašističnega lista v Rimu. "Pravoverni" duhovnik in veliki zadržnik Gabrovšek in urednik "Slovenca" Kluhar sta šla v inopostavo za lastno rezervo. Škof Rožman, ki je še leta 1944 govoril v stolnici, da ga je božja previdnost postavila na odgovorno mesto, je abel (morda bo člankar opravičeval ta beg s tem, da ga je spet neka taka previdnost odpoklicala...).

Duhovščina iz Stajerske in Gorenjske je bila izseljena, se nihče od njih razen "odpadlih" duhovnikov, ki so šli v partizane, predčasno ni vrnil. Duhovniki pa, ki so ostali še na svojih mestih, pa so se povežali z vsenarodnim pokretom. Postali so po logiki reakcionarjev "pomagači komunistov". "Odpadli" duhovniki so umirali v strašnih mukah v celjskem plisku (znanem zaporu za časa okupacije). Tako bivši škofjski tajnik Potokar, Geršak, Završnik, Zopet drugi so bili obdelani v koncentracijska taborišča v Dachau-u, Mauthausen-u—"odpadli" duhovnik Ledinek je prebil v Dachau-u 30 mesecev—kot pomagač partizanov. Medtem ko so "odpadli" duhovniki umirali in trpeli, so razni "pravoverni", sebi, ne Cerkvii zvesti duhovniki živeli mirno sigurno življenje, daleč proč od vojne vihrje, tudi daleč proč od "svoje" slovenskega ljudstva. In ti naj danes sodijo "ex cathedra" urbi et orbi—vse ljudske duhovnike! Kdo bo osvobodil slovensko ljudstvo? Kdo je omogočil vrnitev slovenskim duhovnikom? Baš to "komunistično" ljudstvo, kateremu je pomagala tudi peščica "odpadlih" duhovnikov! Na primer ali je maševanje partizanskega duhovnika v podružnicah v neposredni bližini okupatorske postojanke—odpad od Cerkev? Ali je krivoverstvo—oznanjati božjo besedo v materinskem jeziku srednjopla v obvezne tuje besede? Morda je bila tudi po člankarjevem zaključku ekskomunicirana stara ženica, ki je "odpadlega" duhovnika Lampreta z dvignjenimi rokami prosila, da ji podeli svete zakramente in je on to tudi storil! Gotovo je bil komunist starček vrh Pohorja, ki je partizanskemu duhovniku stisnil roko s pripombo: Danes je bila pri nas lepa nedelja! Tri leta ni bilo slovenske božje besede, tri dolga leta slovenske nabožne besede v cerkvi. Vi pa ste nam spet prinesli to slovensko besedo, molitev in pesem v našo župnijo.—Medtem ko so okupatorski kvizlingi ležali v mehkih in toplih posteljah, so verne ljudske množice v temnih nočeh prihajale na skrivaj v cerkev k službi božji. Niso se plašile nevarnosti, v katerih so se trenutno nahajale! Kolikokrat je partizanski duhovnik kot edini v kakli župniji nesel poslednjo popotnico umirajočemu verniku, ki ni bil njegov župljan... In trinačrtice ob nedeljah in verouk po partizanskih solah osvobodjenega ozemlja—to je zopet delo "odpadlih" duhovnikov in ostalih pomagačev komunizma...

Kje so bili takrat tvoji sobratje, člankar? Mnogi popolnoma na varnem. Iz tega varnega kotlička so se javljali parkrat v štirih letih "svoim" ovcem. Še ni časa... Ne upirajte se... Ne prehlajate zamaš slovenske krvi! Politični škofje (Rožman, Srebrnič, Šarič i. dr.) so suspendirani.

"Odpadli" duhovniki so tisti, ki se po pisanju "A. D." zbirajo v Celju na sestankih "narodne" cerkve. Plod teh sestankov pa ni nova verska ločina, ampak resolucija duhovnikov—pristavev Osvobodilne fronte javnanske škofije—o priključitvi Trsta in Primorske Jugoslaviji. Sigurno bo našel za vse staro, vneti člankar v cerkvenem pravu kakšen kanton, ki tako zavedno in sveto delo ožigosa kot delo kvizlingov Cerkev. "Odpadli" duhovnik namreč ni samo Lampret, ampak tudi stotine primorskih duhovnikov, ki so izdali proglas na vodstvo mirovne konference za priključitev Primorske, Istre in Trsta k Jugoslaviji. Medtem pa je duhovnik člankarjevega kova pridigoval, da je bolje, da Trst pripada Italiji nego pa komunistični Jugoslaviji oziroma Sloveniji. Monsignor dr. Svetozar Rittig, poslanec zvezne beograjske "komunistične" skupščine in minister v hrvatski vladi, ki ji predseduje komunist dr. Vl. Bakarič, je zabredel še dalje od Lampreta in Mikuža—šel je kot član jugoslovanske mirovne delegacije v Pariz in tamkaj (strmito in se čuditel) izjavil inozemskim novinarjem, da je na konferenci kot partizanski duhovnik.

Ta Titov častilec je jasno govoril v skupščini: "Ako bi ne bilo Vas, dragi maršal, ne bi bilo Jugoslavije!" Čudim se, da veliki inkvizitor "Ameriške domovine" ni predlagal predstojnemu uredniku, da ga za take "bogoludne" besede ne suspendira. Dolga bi bila še lista teh "odpadnikov", ki bi vsebovala razna imena in naslove, od nekdanjega generalnega vikarja Ilca do pomnožnega škofa ljubljanske škofije Vovka, ki so ali tesno sodelovali z ljudsko oblastjo ali pa javno v obliki spomenice zagotavljali svojo vdanost ljudski oblasti.

Glede razlastitve cerkvenih posestev, ki jo člankar v imenu protijudske duhovščine ne prizna, pa bi ga opozoril, naj si pogleda ustavo v Združenih državah Amerike, pa bo videl, kako materialne prednosti uživajo verske skupnosti od strani države.

"A. D." se čudi krivoverški sekti v Savinjski dolini, ki jo je organiziral katehet med šolsko mladino. Mi prebivalci starega kraja pa se tudi čudimo, da je mogoče v kulturni in napredni Ameriki, da obstoja sekta belcev, ki lahko linčajo črnce. Pa bo moral člankar vendar priznati, da so Zdržene države več

koj pa Savinjska dolina. Mislím, da v to večstoletno tradicionalno delstvo na bo verjel samo slayni Mirko Kuhelj, ampak tudi soizrudnik "A. D."

Teorija in praksa—ali besede in dejanja

Lep vzgled izvrševanja telesnih del usmiljenja je bil starozakonski Tobija, ki je pokopaval mrtlice in s tem izvršil eno izmed del usmiljenja, ki bodo obvesoljni sodbi osnova plačila in kazni. Člankar se sklicuje na že v odgovoru omenjeni paganski izrek: de mortuis nil nisi bene. Potem naj besedam slede tudi dejanja! Če je lahko imel član framaonske lože in kapitalist Weifert v Beogradu cerkveni pogreb, ga lahko ima tudi komunist, ako to sam želi ali njegovi svoji! Sveda drže moja izjavjanja po drugem starem rimskem reku: Quod licet Jovi, non licet bovi. (Kar je dovoljena bogu, ni dovoljena volu. Op. MK) To je tudi stari paganski pregovor, ki izpopolnjuje že citiranega. Vsa slična natezanja na kopito cerkvenega prava (Kodeksa) dokazujejo vso ozkoto političnega klerikalizma in njegovo enostranost.

Vprašam—kdo je bliže Kristusu, proletarec ali kapitalist? Kdo dejansko izvršuje evangelijske nauke—oni, ki sicer nosi v procesiji debelo svečo, gradi cerkvice in kapelice z denarjem, ki ga je nagrabil na osnovi kapitalističnega izkoriščanja—ali ta, ki morda ne veruje v Kristusa Boga, pa mu dejansko sledi, kot je sledilo po Blokovih pesnitvi 12 rdečih revolucionarjev Kristu? Vera brez del je mrtva, to bi lahko vedel tudi člankar! Vem, da so v Ameriki sekte, ki vero postavljajo na trgovsko konjunkturistično bazo. V takozvanih ogrevališčih velikih mest ZDA je pogoj, da brezposelni dobi večerjo—večerna molitev; jutranji adoraciji pa sledi zajtrk—tako postane molitev mesta izraza notranje religiozne dispozicije—dispozicija želodca!

Zdaj mamon-kapital gospoduje v ZDA in v vseh ostalih državah s starim družbenim redom. Lastniki kapitalističnega časopisa se razvesele vsakega članka, ki vsebuje protijudsko tendenco. Razvesele posebno takrat, kadar se v članku povdarja in posebno naglašava obramba vere, njene čistosti—ortodoksosti, ki jo tudi Lampert priznava.

Če bi prišel Upton Sinclairjev "They Call Me Carpenter" (Tesarja me imenujejo), to je Krist—kot človek in bi prišel v Cleveland, pač vem, da bi ga "A. D." proglasila za "odpadnika" in krivoverca, kakor ga je proglasilo in obsodilo cerkveno judovsko sodišče. Če pa bi hotel v redakcijo "A. D.", potem bi moral imeti legitimacijo JRZ (stare jugoslovanske) ali pa priporočilo kakšnega ameriškega reakcionarja.

Celje, 7. februarja 1947. —SANS.

"Skorohod"—največja tovarna čevljev v ZSSR

Leningrajska tovarna čevljev "Skorohod", ki je istočasno tudi največja v Sovjetski zvezi, je pred vojno izdelovala dnevno 70.000 parov čevljev. V tej tovarni izdelani čevlji so bili znani v vsej ogromni državi kot zelo dobri.

Obrat pa je bil v teku vojne hudo poškodovan. Nemei so medtem, ko so oblegali in blokirali mesto, vzeli na muho tudi to veliko tovarno in jo neprestano obstreljevali. Niti eno poslopje od celotne tovarne ni ostalo med obleganjem nepoškodovano; pokvarjeni pa so bili tudi vsi stroji. Dandanes pa toli, da so Zdržene države več

Glasovi iz naselbin

(Nadaljevanje s 2. strani.)

nako, a ne da se špekulantom daje privilegije. V Nemčiji so ameriški vojaki sami širili črno borzo in prodajali cigarete na črni borzi. Zednjene države pošiljajo blago v Nemčijo, ki jo hočejo obdržati pod svojim vplivom, to blago pa se proda na črni borzi.

Tako je tudi v Italiji, kjer se vedno kradejo pakete, ki jih pošiljamo našim sorodnikom.

Povsod v slovanskih državah uničujejo črno borzo; v ostalih krajih pa jo namenoma podpirajo. Slovanski narodi so se zbudili in zahtevajo skupne pravice. Zavedajo se, da so kot drugi narodi upravičeni do svoje popolne svobode.

Vsem zavednim Slovanom srčne pozdrave! J. Markich.

treba velikih naporov, da so sprva pognali vsaj glavne stroje. Pri popravljalnih delih so že pred meseci toliko napredovali, da so dvignili dnevno produkcijo čevljev na 12 do 13.000 parov čevljev.

Mimo tekočih del pa se trudi vodstvo, da bi spravilo tovarno popolnoma v red, dvignilo produkcijo na predvojno stanje in jo še povečalo.

Pričeli so tudi že graditi nove stanovanjske hiše za delavce in nameščence. Več hiš je že gotovih in je našlo prav zadnji čas v njih streho nad 1000 delavcev.

Prosimo...

Mrs. America

skušajte olajšati resno svetovno pomanjkanje maščob in olja za izdelavo mila, likalnikov, obodov (tires), itd.

Vi dobite

VISOKE CENE

Sedaj za maščobne odpadke

PHILIP GODINA, upravitelj.

Kovač Damjan

IVAN CANKAR

(Nadaljevanje)

"Drugi so grešili nad nama, midva nisva grešila! Kaj je drevo krivo, če ga zlomi vihar in kaj je list kriv, če ga odnese veter? Tako se je nama zgodilo. Pa če naju še hujše udari kažen božja, si bova pogledala iz obraza v obraz in se bova rada imela. In če bi navsezadnje obadva... če bi navsezadnje obadva, o Štefka, umrla od vse bridkosti — v oči bi si pogledala in bi se rada imela!"

Tako je govoril Damjan, kovač, ker je bilo njegovo srce polno usmiljenja.

X.

Z desnico jo je božal po mehkih laseh, v levici je držal njeno tenko desnico. Zatisnila je bila oči, globoko v lica so ležale njene temne trepalnice; trudna je bila.

"Ali si še pri meni?" je vprašala kakor v spanju.

"Na vekomaj; zaspi brez sanj!"

"Ne spim!" je rekla tiho in ni odprla oči. "Samo rada bi še eno minuto, ali če Bog dodeli, celo dve minuti, da bi bilo tako... da nato pojdeva, kakor sva se srečala..."

"Greh so take besede, Štefka; na vekomaj te ne izpustim! Ko si prišla žalostna k meni, te imam rajši nego sem te imel, ko si se še smehljala; bolj ljubi mati bolnega otroka, v trpljenju spozna ljubezen. Tudi tvoj križ bom vzel na svoja pleča, ki so krepkejša od tvojih!"

Vzdignila se je na komolcih in ga je pogledala z velikimi očmi.

"Mož križ? Ne izkušaj Boga... na smrt bi se obsodil sam!"

"Če si obsojena, je treba, da se obsodim tudi jaz. Kamorkoli drži pot — roko v roki pojdeva!... Ne vstani, Štefka, še se odpočij, ker si trudna od žalosti!... Obvede roke mi daj — kako so mrzle te uboge roke! — zatisni oči in poslušaj! Zdaj je bilo težko obema, tvoja bridkost se je v potoku prelila v moje srce. Ampak treba je, da si obrišeš te solze, da premisli bistro vse do konca, ker kratek je čas. Ni pametno, da bi se jokala nad očetom in da bi mu očitala; pred Bogom bo izbral greh, pred ljudmi ga ne more, kakor se več ne vrne na jezik izgovorjena beseda. S solzami ne bova madaža izmila. Z vzdihovanjem ga ne bova odpihnala. Samo eno je!"

S širokim pogledom mu je strmela v obraz; v pogledu pa ni bilo upanja, strah je bil.

Za hip je Damjan umolknil in se je ozrl v tla. Nato je govoril počasi in tiho.

"Samo eno je! Treba je tistih tristo srebrnikov, treba jih je... da rešiva očeta in povrneva zanj, če jih izkopljeva iz tal. In ker jih je treba, jih bova dobila... kjerkoli... Še teden dni da je časa? Dosti časa je... ne bodo ga gnali in sodili, siromaka grešnika!"

Vzdignila se je hitro in ga je objela okoli vratu.

"Ne, Damjan! Kar si zdaj govoril, misli, da nisi govoril! Tudi on, siromak, je rekel: kjerkoli, in je vzel... Ne takih besed, Damjan, strah me je!... Glej, sam si razsodil: midva nisva kriva, midva nisva grešila... O Damjan, naj bo najin delež samo trpljenje, ni treba še krivde in greha!"

Damjan je osupnil.

"Bog se me usmili, Štefka: ne razumem te, ker te nečem razumeti! Ali ti ni zdaj segla v dušo misel, ki je smrten greh nad mojo ljubeznijo?"

V njenih očeh so bile solze.

"Rekel si: kjerkoli. Da bi rešil očeta grešnika in povrnil zanj — kjerkoli! Kar si rekel, je bil smrten greh nad najino ljubeznijo! Ko si izpregovoril, je potrkal spomin na moje srce; zato sem se prestrašila!"

"Nemirna si, vsa polna težkih sanj; teden dni trpljenja in bridkosti — dovolj je bilo zate! Zato vidiš strahove, ki jih bdeče oči ne vidiš, slišiš besede, ki jih nihče ni govoril. Štefka, vzdrami se, in drugače boš gledala!"

Prijel jo je za roko.

"Zdaj pojdiva; zatohej je vzduh v tej ozki izbi, na srce lega, tako da je boleš še večja. Zunaj pa je lep večer. Ko boš pogledala v nebo in boš videla zvezde, ti bo vse lahko in smejala se boš strahovom!"

Ona pa se ni nasmehnila; povedala je glavo in je šla radovoljna z njim.

XI.

Topli večer vzduh jima je dahnil v lica in obadva sta globoko zavzdihnila. Tako jim je bilo, kakor da sta prišla iz cerkve, od spovedi. Ulice so bile vse tihe in temne. Sivi oblak, ki je do poznega večera visel nad mestom, se je bil že razmaknil in jasno je sijalo nebo.

Počasi sta šla po ulici, s tihih koraki, in držala sta se za roko; gledala sta z zvezde, ko so svetle plavale nad vso to veliko bridkostjo, in sta dolgo molčala.

Ko sta prišla do njenega doma, sta si pogledala v oči.

"Saj je lep večer!" je rekla ona, "ob tem lepem večeru se posloviva. Tako bo za zmolirom lep spomin zate in zame in s sladko mislijo bova gledala nekoč na ta lep večer..."

"Res je lep večer," je rekel on, "in ob tem lepem večeru skleniva zvezo na vekomaj. Ni tvoj strah tako močan in je ni moči na svetu, da bi te izvila iz mojih rok! Zdaj je sklenjeno in zavezano — bodi kakorkoli!"

Pozvonil je ob vratih.

"Pojdi, Štefka, zatisni oči in zaspi v sladkem miru. Zakaj nič več ni skrbi in ni več bridkosti! Misli, da je bilo in da ničesar ni več; misli, da si ti je sanjalo o grozi in žalosti — pa si odprla oči in svetel dan se ti je zasmeljal v obraz!"

Težki koraki so drsali po veži, kakor da se je bližal v copatih debel človek. Čemerna hišnica je odklenila vrata; svečo je imela v roki, pozdravila je zlovollno.

"Zdaj pojdi!" je rekla Štefka.

Damjan ji je pogledal od blizu v obraz, v oči, in je videl do srca. Stopil je za njo v vežo, vrata so se zaklenila za njima.

"Dokler tako gledajo tvoje oči in dokler je tak tvoj obraz, te same ne pustim!"

Šel je z njo po stopnjicah, stopil je z njo v izbo.

Stopil je v izbo, stal je pred durmi osupel in osramočen, niti ni videl njenih prosečih, vse plahih oči.

(Dalje prihodnjič.)

Ti gredo prvi

Ljubljana. — Z ljudmi je vedno enako: so taki, ki gledajo bistro v jutranji dan. Ne ozirajo se na desno ali na levo gredo pogumno pred vsemi. In so taki, ki vedno rajši opreznost počakajo in se šele potem odločijo. Z nezaupanjem in skrito škodoželjnostjo gledajo za onimi, ki gredo pred njimi.

Hkrati z agrarno reformo so se lansko zimo snovale v Sloveniji prve kmetijske zadruge za skupno gospodarstvo. Ko so agrarni interesi razlašali veleposesniško zemljo, se je vedno pogostejše dogajalo, da so v kakšni vasi ali naselju odstranjevali stoletne mejnike med mojim in tvojim in združevali njive in njive v prostorno zadržno polje.

To je nov, boljši, pravilnejši način obdelave zemlje, ki so ga dobro preizkušali že celo vrsto let v Rusiji; Bolgariji in drugih naprednih državah. Med letom je bilo v Sloveniji ustanovljenih 31 kmetijsko-obdelovalnih in vinogradniških zadrug.

Kadar greš prvi, tedaj pade nate vsa svetloba dneva in ti, stiši, ki opreznost stopajo za teboj, zlobno stejejo vsak tvoj zmotni korak. O tem, kako so tisti, ki se niso domleli potreb novega časa, gledali na mlade, komaj snujoče se zadruge, kako so sodili o zadrugnikih, kako malo dobrega so jim želeli, bi lahko napisali knjige. Toda takih knjig ne bomo pisali. Kajti mnogi, ki so ob pričetku lanskega leta, ko so zadrugniki v Vrhu hodili jest v skupno kuhinjo, posmehljivo govorili o

"skupnem kotlu", so nekaj mesecev kasneje zavistno ugotavljali, da "iz skupnega kotla diši". Mnogi, ki so zadrugi "Kerenčič" na Kogu prerokovali življenje samo do trgatve, takrat pa bodo zadrugniki pijani obležali v grapih in zadruga bo šla k vragu, mnogi tistih so po trgatvi radi prihajali spraševati, ali morda zadruga potrebuje njihovo vprego, da si zaslužijo vsaj nekaj denarja. Od Vrha preko Koga in Apač in vseh 31 zadrug mnogi teh govore sedaj enako čemerno kakor gostilničar pri Sv. Miklavžu: "Ha, totim se zdaj dobro godi!"

Saj se jim je dolgo slabo godilo. Družine v Vrhu, ki niso nikdar pridelale ničesar svojega, so pridelale letošnje leto 32.000 kg krompirja, 12.000 kg pšenice, hmelja v vrednosti 257.000 dinarjev. Vse to so pridelali zase, dočim v prejšnjem življenju nikdar niso smeli računati, da bodo dobili delež od gospodarjevega pridelka. Saj hlapec in najemnik nikdar nista smela pogledati v gospodarjeve knjige dohodkov. Obdelava v zadrugi je pravilnejša in donosnejša, zato so imeli zadrugniki boljši pridelek po hektarju. Posebno krompirja, ki so ga škropili z bakreno apno brez grozja. Tudi fižol so škropili. Letos jih bodo posnemali tudi oni posestniki, ki niso večlanjeli v zadrugi.

Jasno zrimo jutro je in zadrugniki v Dobrni grabijo listje. V zadrugi delavnici popravljajo grablje. Eden izmed njih je že dolgo pri tej hiši. Lasje so mu osiveli od dolgoletnega hlapecvanja. Gospod je bil Nemec. Svojim peterim otrokom gradi stari Felician boljše bodočnost. Ni jim še dobro, še nikdar v življenju jim ni bilo dobro. A zdaj so iz hlapec in najemnikov postali gospodarji. Stari Felician še vedno opravlja isto delo kakor nekoč: skrbi za konje, a zdaj to niso več konji nemškega gospoda. Zdrav mesijo njegove žuljave roke belo pogosto lačnim otrokom.

Osem družin je povezanih v zadrugo "Kajuh" na Dobrni. Štirinajst jih je v sadjarsko-produktivni zadrugi Osojnik. Preko sedemdeset jih je v vinogradniški zadrugi "J. Korenčič" na Kogu. Še več jih je v vinogradniški zadrugi v Brebrovniku. In v železnih dverih, v Presiki, v Žepovcih in Lutvercih, v Negovi, v Kovačih vasi, v Pekrah in vseh ostalih zadrugah — mnogo sto družin, ki se ne strašijo hoditi prve.

Belci, ki je pred vojno, ko je bil vinčar nemškega gospoda, delal za pet dinarjev dnevno in se teh ni zaslužil vsak dan, je delal pa je samo koruzni kruh, je prejel letos za svoje delo samo akontacije 31.200 dinarjev. V knjigah zadruge "Kerenčič" je zapisana vsota šest milijonov dohodka. Pridelali so okoli 3000 hl najboljšega vina, kljub temu, da je okoli 37 ha vinograda uničenega po fronti. Poleg tega so prodali 22 avtomobilov grozja, vsak avtomobil po 1600 kg. Noben liter vina, noben grozd ne bo šel več iz teh goric nemške-mu viteškemu redu. Göring ni utegnil dokončati asfaltirane ce-

NOW HE'LL COMPLETE SCHOOLING

An excellent seamstress, this veteran's wife will take on sewing jobs for the girls in the college her husband is attending. The suggestion was made by a Red Cross Home Service worker whom the couple sought out for "budget" advice when they became discouraged over increased living costs.

ste do svoje znamenite kleti v Slov. Goricah.

Milijonski pridelek, ki ga beležijo na Kogu, v Presiki, v Železnih dverih in po ostalih vinogradniških zadrugah, je last zadrugnikov. Velike reči so se zgodile to leto v življenju viničarjev.

V zgodovini slovenskega zadrugništva obrabimo nov list — drugi list. V stoterih in tisočih pišejo danes to zgodovino viničarji in agrarni interesi, mali posestniki in poljedelski delavci. Pišejo, kako se viničar in delavec zadrugniškega kopljača iz vekovnega pomanjkanja in revščine, kako se razgledujeta iz teme neznanja, kako se iz zaostalega, najbolj zastavljane-ga stanu vedno bolj preobrazujeta v novega naprednega človeka, se uvrščata med tiste, ki gredo prvi in so vsem drugim svetel zgled.

K. Š.

Ameriške smešnice

Hišni gospodar in novi najemnik se pogajata za stanovanje. V Ameriki je prav velika stiska zanje. Zato se ne bomo čudili gospodarju, ko zahteva:

"Opozarjam vas še enkrat: V hiši ne bom trpel ne otrok, ne psov ali mačk. Tudi o kakem igranju klavirja ali radija ne more biti govora. Ste me razumeli?"

Uboga najemniška para pohlevno pritrdi: "Da, velenjenji gospod. Le nekaj, mislim, vam moram še priznati: moje nalivno pero malo škriplje."

Ameriški vojak, ki služi sedaj rok v okupacijskih četah v Nemčiji, je prejel od svojega dekleta telegram. V nekaj besedah cel roman. Tole je bral:

"Nisem te mogla več čakati. Poročila sem se s tvojim očetom. Poljub — mama."

Kaj mislijo Američani o svoji politiki? Poslušajte!

Politika je umetnost, dobiti denar od bogatih in volivne glasove od revnih, pod pretvezo, da boš ščitil ene pred drugimi.

BISER

Tone: Moja žena je pravi biser.

Jaka: Kako to misliš?

Tone: Zelo lepa je in me zelo veliko stane.

POZABITE

Ni vam treba skrbeti radi visokih cen dobrih živil, obleke in stanovanja ko ste enkrat v regularni armadi. Vse to vam je preskrbljeno — poleg nove višje plače, ki je takorekoč čista plača. Gmotno ste na boljšem v armadnem poklicu.

Ako ste v starosti od 17 do 34 let, zdravi in mentalno čuječi, preskrbite si vse podatke sedaj pri vašem najbližjem U. S. Army Recruiting Station.

VISOKE ŽIVLJENSKE STROŠKE!

168 W. Van Buren St.
2001 Irving Park Blvd.
6500 So. Racine Ave.

nje premoga iz rovov z velikimi dvigali.

Do leta 1941 so dobavljali ti severni rudniki 1 milijon ton premoga, proti koncu vojne pa že desetkrat več. Novi petletni načrt pa predvideva še izkop novih rovov v polarnih pokrajinah, katerih zmogljivost bo tudi blizu 8 milijonov ton. Leta 1950 bo nastalo tamkaj 60 rudnikov, iz katerih bodo nakopali več premoga, kot ga daje sedaj bogati karaganski premogovni revir. Na visokem severu Evrope bodo zgradili železnice in vse moderne naprave, ki bodo služile industriji in ljudstvu za izkoriščanje premogovnega bogastva te zemlje. S premogom iz teh pokrajin bodo oskrbovali vse plavže na severu evropskega dela Sovjetske zveze.

Razni mali oglasi

JANITOR

Small manufacturing company; new building. Desirable working conditions; free insurance. 2000 N. Parkside Ave.

Njegova udobna

gorkota odmore trpljenja

HRBTOBOLA

• Pridružite se milijonom, ki prisegajo na Johnson's BACK PLASTER — narejen, da odmore hitro hrbtne bolečine. Preskusite ga zdravniških s stotinami ljudi, da boste videli!

• Uporabljajte ta plaster, je kot bi jemali gorkotni "pad" na delo a seboj. To milo zdravljenje premaga kroženje. GREJE vaš hrbet, olajša bolečine in okorelost. Je čisto. Njega moč ostane za več dni.

• Johnson's BACK PLASTER varuje proti hladu, zvezi mišice, da pomoci ravno na boleč prostor. Najem pri Johnson & Johnson — ime, ki nomeni kakovost že petdeset let. V vseh lekarnah.

V Prosveti so dnevne svetovne in delavske vesti. Ali jih čitate vsak dan?

TISKARNA S.N.P.J.

sprejema vsa

v tiskarsko obrt spadajoča dela

Tiska vabita za veselice in shode, vizitnice, častnice, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvaškem, slovaškem, češkem, angleškem jeziku in drugih...

VOĐSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO SNPJ. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

.... Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne
.... Cene zmerne, unijsko delo prve vrste

Pišite po informacije na naslov:

SNPJ PRINTERY

2857-59 S. Lawndale Avenue Chicago 23, Illinois
TEL. ROCKWELL 4904

NAROČITE SI DNEVNIK PROSVETO

Po sklepu 12. redne konvencije se lahko naroči na list Prosveto in prišteje eden, dva, tri, štiri ali pet članov iz ene družine k eni naročnini. List Prosveta stane za vse enako, za člana ali nečlana \$6.00 za eno letno naročnino. Ker pa člani še plačajo pri mesečnem \$1.30 za tednik, se jim to prišteje k naročnini. Torej sedaj ni vsroka, reči da je list predrag za člana SNPJ. List Prosveta je vaša lastnina in gotovo je v vsaki družini nekdo, ki bi rad čital list vsak dan. Pojasnilo: Vselej kakor hitro kateri članov preneha biti član SNPJ, ali če se preseli proč od družine in bo zahteval sam svoj list tednik, bode moral tisti član iz dotične družine, ki je tako skupno naročena na dnevnik Prosveto, to takoj naznaniti upravništvu lista. In obenem doplačati dotično vsoto listu Prosveta. Ako tega ne stori, tedaj mora upravništvo znižati datum za to vsoto naročniku.

Cena listu Prosveta je:

Za Druž. dr. v Kanado \$6.00	Za Chicago in okolice je \$7.50
1 tednik in 4.80	1 tednik in 6.30
2 tednika in 9.60	2 tednika in 11.60
3 tednike in 14.40	3 tednika in 16.90
4 tednike in 19.20	4 tednika in 22.20
5 tednikov in 24.00	5 tednikov in 27.50
Za Evropo je \$8.00	

Izpolnite spodnji kupon, priložite potrebno vsoto denarja ali Money Order v pisnu in si naročite Prosveto, list, ki je vaša lastnina.

PROSVETA, SNPJ,
2857 So. Lawndale Ave.
Chicago 23, Ill.

Priloženo pošiljam naročnino na list Prosveto vsoto \$

1. Ime _____ Čl. družstva št. _____

Naslov _____

Ustavite tednik in ga pripišite k moji naročnini od sledečih članov moje družine:

2. _____ Čl. družstva št. _____

3. _____ Čl. družstva št. _____

4. _____ Čl. družstva št. _____

5. _____ Čl. družstva št. _____

Mesto _____ Država _____

Nov naročnik ☐ Star naročnik ☐